

VALTION HANKINTAKÄSIKIRJA
OSA IV SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT SEKÄ
MUUT ERITYISET PALVELUHANKINNAT
2017

**Osa IV koskee seuraavia kansallisten kynnsarvojen
suuruisia tai ylittäviä hankintoja:**

Hankintojen jaottelu	Kansalliset kynnsarvot ilman arvonlisäveroa
▪ Muut erityiset palveluhankinnat (Hankintalain liitteessä E määritellyt palvelut)	▪ 300.000 euroa
▪ Sosiaali- ja terveyspalveluhankinnat (Hankintalain liitteessä E määritellyt palvelut)	▪ 400.000 euroa

Osa IV voidaan käyttää niihin kansallisten kynnsarvojen suuruisiin tai ylittäviin yllämainittuihin hankintoihin, jotka käynnistetään hankintalain voimaan tulon 1.1.2017 jälkeen.

Teksti on Osa IV:n luonnosversio ja osa uusittavaa Valtion hankintakäsikirjaa. Tekstejä päivitetään ja tavoitteena on julkaista käsikirja kokonaisuutena huhtikuussa 2017.

SISÄLLYSLUETTELO:

SOTE- ja muiden erityisten palveluhankintojen muistilista	3
1. Yleistä osan IV hankinnoista	4
2. Kansalliset kynnsarvot	5
3. Osan IV hankintoja koskevat periaatteet ja suunnittelu	6
3.1 Hankintoja koskevat tavoitteet ja periaatteet	6
3.2 Suunnitelmallisuus ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus	8
3.3 Puitesopimusten ja DPS:ien hyödyntäminen	8
4. Osan IV:n hankintojen tarjouskilpailu	9
4.1 Hankintamenettelyn valinta ja määrittely	9
4.2 Tarjouspyyntö	11
4.3 Hankinnoista ilmoittaminen	13
5. Suorahankinta ja sen perusteet	14
6. Tarjousten käsittely	15
7. Hankintapäätös ja muutoksenhaku	17
8. Sopimus	20
9. Hankinta-asiakirjojen julkisuus	21
10. Hankintojen valvonta	22

OSA IV SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT SEKÄ MUUT ERITYISET PALVELUT

Muistilista

- 1. Osan IV hankintoja koskevat periaatteet:** Osan IV hankintoja koskevat hankintalaki ja sen periaatteet sekä hyvän hallinnon periaatteet. Lisäksi on otettava huomioon ko. palvelua koskeva lainsäädäntö, SOTE-palveluissa myös käyttäjien erityistarpeet ja kuuleminen siten kuin muualla laissa säädetään ja hankintalaissa SOTE-palveluille määritetyt erityiset periaatteet.
- 2. Suunnitelmallisuus ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus:** Hankintayksiköllä on palvelun tarve, hankintasuunnitelmassa tai sisäisessä budjetissa on hankintaan tarvittavat määrärahat ja hankinnat toteutetaan tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. SOTE-palveluissa kannattaa määritellä sopimuksen kesto vastaamaan asiakaskunnan tarpeita.
- 3. Puitejärjestelyjen ja dynaamisten hankintajärjestelmien hyödyntäminen:** Osan IV hankinnat kannattaa ensisijaisesti toteuttaa käyttämällä yhteishankintayksikön, konsernitoimijoiden, hallinnon alan tai hankintayksikön puitejärjestelyjä ja dynaamisia hankintajärjestelmiä (DPS), jos näitä on olemassa. Toimittajavalinta tehdään puitejärjestelyn tai DPS:n toimintamallin mukaisesti. Käyttämällä yhteishankintayksikön puitejärjestelyjä tai DPS:iä hankintayksikkö täyttää kilpailuttamisvelvoitensa.
- 4. Tarjouskilpailu:** Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä tulee kuvata hankinnassa käytettävä hankintamenettely. Tarjouspyyntö tulee tehdä kirjallisesti ja laatia siten, että saadaan vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjoajalle voidaan asettaa soveltuvuusvaatimuksia. Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste (hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras) ja vertailuperusteet on ilmoitettava. Hankinnasta on julkaistava EU:n vakiolomakeasetuksen mukainen hankintailmoitus TED:issä. Tarjoukset on pyydettävä hankintayksikön asettamaan määräaikaan mennessä.
- 5. Hankintojen suora hankintaperusteet:** Hankinta voidaan toteuttaa suora hankintana, jos hankintaan soveltuu joku EU-hankintojen suora hankintaperusteista. SOTE-hankinnoille on lisäksi oma erityinen suora hankintaperuste. Suora hankinnasta voidaan tehdä vapaaehtoinen suora hankintailmoitus, jolloin hankintasopimus voidaan tehdä aikaisintaan 14 päivän kuluttua ilmoituksen julkaisemisesta. Jos suora hankintailmoitusta ei ole tehty, valitus aika on 6 kk hankintasopimuksen tekemisestä.
- 6. Tarjousten käsittely:** Tarjoukset käsitellään noudattaen tarjouspyynnön ehtoja. Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja. Tarjouspyyntöä vastaamattomat tarjoukset on suljettava pois tarjouskilpailusta. Pakollisia poissulkuperusteita on käytettävä ja harkinnanvaraisia voidaan käyttää. Tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin käyttäen vain tarjouspyynnössä ilmoitettuja vertailuperusteita. Hinnaltaan halvin -perusteen käyttö perusteltava päätöksessä tai hankintakertomuksessa.
- 7. Hankintapäätös ja muutoksenhaku:** Hankinnasta on tehtävä kirjallinen hankintapäätös, joka on perusteltava ja annettava tiedoksi kaikille tarjouskilpailuun osallistuneille sekä hankintaa koskeva kertomus, jos tiedot eivät ole päätöksessä tai muissa asiakirjoissa. Hankintapäätökseen tulee liittää valitusosoitus markkinaoikeuteen ja oikaisuohje. Pakollinen odotusaika on 14 päivää. Hankinta-oikaisu voidaan tehdä, vaikka sopimus olisi tehty.
- 8. Sopimus:** Sopimuksessa kannattaa hyödyntää esim. vakiosopimusehtoja (JYSE Palvelut 2014). Jälki-ilmoitus on tehtävä 30 pv sopimuksen jälkeen. Sopimukseen ei saa tehdä olennaisia sopimusmuutoksia.
- 9. Hankintojen julkisuus:** Tarjouspyyntö ja hankintapäätös tulevat julkisiksi jo asiakirjan allekirjoittamisen jälkeen. Tarjoukset ja muut hankintaa koskevat asiakirjat tulevat pääsääntöisesti julkisiksi, kun hankintaa koskeva sopimus on tehty lukuun ottamatta tarjoajan liike- ja ammattisalaisuuksia koskevia tietoja. Kokonaishintaa koskeva tieto on kuitenkin annettava.
- 10. Hankintojen valvonta.** Hankintayksikön on merkittävä palvelu vastaanotetuksi laskujen automaattisen täsmäyttämisen varmistamiseksi, ilmoitettava toimittajalle palvelussa ja laskutuksessa havaituista puutteista ja virheistä sekä valvottava, että ne korjataan asianmukaisesti. Valvontaviran-

omainen valvoo hankintalain noudattamista ja se voi puuttua ns. laittomiin suoraankintoihin kieltämällä niiden täytäntöönpanon, jos sopimusta ei ole tehty. Jos sopimus on tehty, se voi esittää markkinaoikeudelle tiettyjen seuraamusten määräämistä 6 kk kuluessa sopimuksen tekemisestä.

OSA IV SOTE- JA MUUT ERITYISET PALVELUHANKINNAT

1. Yleistä osan IV hankinnoista

- **Osan IV hankinnat ovat hankintalain piirissä vasta silloin, kun hankinnan arvo ylittää palvelulajeittain määräytyvät kansalliset kynnsarvot.** Osan IV hankintoja koskevat hankintalain I ja IV osa sekä III osan 107-115 pykälät, joissa on viittaukset pykäliin 40, 41, 62 ja 80-86 ja lukuun 7 sekä liite E. Kynnsarvot alittaessaan osan IV hankinnat ovat hankintalain ulkopuolella.
- **Tärkeimmät osan IV hankintoja koskevat hankintalain muutokset:**
  - SOTE- ja muut erityiset palveluhankinnat oli aiemmin määritelty pääosin käsitteellä toissijaiset palveluhankinnat eli liitteen B palvelut.
  - Osan IV hankinnoilla on omat muita palveluja korkeammat kansalliset kynnsarvot (Muut erityiset palveluhankinnat 300.000€, SOTE-palvelut 400.000€), mutta ei ns. EU-kynnsarvoja.
  - Hankinnoista tulee laatia osan IV hankintoja koskevat EU:n vakiolomakeasetuksen mukaiset ilmoitukset.
  - Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä tulee kuvata hankinnassa käytettävä hankintamenettely.
  - Hankintamenettelyn tiedonvaihto voidaan tehdä sähköisiä välineitä käyttäen (HankL 62 §)
  - Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuusvaatimusten asettamisessa ja sulkemisessa tarjouskilpailun ulkopuolelle voidaan noudattaa HankL 81-86 §:iä, pakollista poissulkuperustetta on kuitenkin noudatettava (HankL 80§).
  - Tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin (hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras).
  - Jos käytetään hinnaltaan halvin -perustetta, on sen käyttö perusteltava hankintapäätöksessä tai hankintaa koskevassa kertomuksessa.
  - Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajaa tai ehdokasta määräajassa toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja.
  - Hankintojen suorahankintaperusteet ovat samat kuin EU-hankintojen suorahankintaperusteet (HankL 40-41§). Lisäksi SOTE-palveluja koskee yksi oma suorahankintaperuste.
  - Suorahankinnasta on mahdollisuus tehdä vapaaehtoinen suorahankintailmoitus, jolloin hankintasopimus voidaan tehdä aikaisintaan 14 päivän kuluttua ilmoituksen julkaisemisesta. Jos ilmoitusta ei ole tehty, valitusaika on 30 päivää jälki-ilmoituksesta tai jos sitä ei ole tehty, 6 kk hankintasopimuksen tekemisestä.
  - Hankintayksikön hankinta-oikaisun tekemistä koskeva määräaika on 90 pv oikaisua koskevasta päätöksen tekemisestä.
  - Odotusaika on 14 päivää hankintapäätöksen tekemisestä.
  - Hankintoja koskee olennaisia sopimusmuutoksia koskevat säännökset.
  - Valvontaviranomainen (Kilpailu- ja kuluttajavirasto) valvoo hankintalain noudattamista ja se voi puuttua ns. laittomiin suorahankintoihin kieltämällä niiden täytäntöönpanon, jos sopimusta ei ole tehty. Jos suorahankinnan sopimus on jo tehty, valvontaviranomainen voi esittää markkinaoikeudelle tiettyjen seuraamusten määräämistä 6 kk kuluessa sopimuksen tekemisestä, jos suorahankintailmoitusta ei ole tehty.
  - DPS:n (dynamic purchasing system) käyttöä on yksinkertaistettu. Seuraavat säännöt on kuitenkin muistettava:
    - DPS:ään perustuvat hankinnat on kilpailutettava arvosta riippumatta.
    - DPS:ään perustuvista hankinnoista on tehtävä hankintapäätös, johon liitetään valitusosoitus ja oikaisuohje.

Ne palvelut, jotka kuuluvat sosiaali- ja terveystalouteen (SOTE-palvelut) sekä muihin erityisiin palveluhankintoihin, on määritelty hankintalain liitteessä E.

<p>Tiivistelmä yleisimmistä liitteen E mukaisista palveluista.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut sekä niihin liittyvät palvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ sosiaalialan, koulutuksen, terveydenhuollon ja kulttuurin hallintopalvelut, yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen palvelut, tapahtumapalvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ pakollisen sosiaaliturvan palvelut (CPV 7530000-9); ▪ sosiaalietuuspalvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ muut yhteisöön liittyvät, yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut (=mm. majoitus-, toimisto-, pesupalvelut), mukaan lukien ammattiyhdistysten, poliittisten järjestöjen, nuorisjärjestöjen ja muiden erilaisten yhdistysten tarjoamat palvelut (tietyt CPV-koodit) ▪ uskonnollisten järjestöjen palvelut (CPV 98131000-0); ▪ hotelli- ja ravintolapalvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ oikeudelliset palvelut (mm. oikeudellinen neuvonta) (tietyt CPV-koodit); ▪ hallinnolliset ja valtionhallinnon palvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ yhteiskunnalle tuotettavat palvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ vankilapalvelut, yleiseen turvallisuuteen liittyvät ja pelastuspalvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ tutkinta- ja turvallisuuspalvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ kansainväliset palvelut, kuten Ulkopuolisten järjestöjen ja toimielinten palvelut sekä Kansainvälisten järjestöjen ja toimielinten palvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ postipalvelut (tietyt CPV-koodit); ▪ sekalaiset palvelut, jotka kuuluvat CPV-koodeihin 50116510-9 (Autonrenkaiden pinnoitus) ja 71550000-8 (Sepän palvelut).
---	--

2. Kansalliset kynnsarvot

SOTE- ja muille erityisille palveluhankinnoille on määritelty vuoden 2017 hankintalaissa omat erityiset kansalliset kynnsarvonsa, mutta näille ei ole määritelty erikseen EU-kynnsarvoa. Näiden palvelujen kansalliset kynnsarvot ylittävässä hankinnoissa noudatetaan osin EU-hankintoja koskevia menettelysääntöjä ja osin juuri SOTE- ja muille erityisille palveluhankinnoille säädettyjä menettelysääntöjä.

Muiden erityisten palveluhankintojen kynnsarvo 300.000 € koskee myös ns. työvoimakoulutuksen yhteishankintoja työnantajan kanssa.

Osan IV hankintoja koskevat erityiset kansalliset kynnsarvot:

Hankintojen jaottelu	Kansalliset kynnsarvot ilman arvonlisäveroa
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Muut erityiset palveluhankinnat (Hankintalain liitteessä E määritellyt palvelut) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 300.000 euroa
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sosiaali- ja terveystalain palveluhankinnat (Hankintalain liitteessä E määritellyt palvelut) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 400.000 euroa

Ennakoidun arvon laskeminen

Kun selvitetään sitä, onko osan IV hankinta hankintalain piirissä, määritellään ensin hankinnan ennakoitu arvo. Hankinnan ennakoitu arvo tarkoittaa suurinta hankinnasta mahdollisesti maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa hankintamenettelyn alkamisajankohtana eli käytännössä kilpailutettavien hankintojen osalta hankintailmoituksen julkaisemisajankohtana. Hankintoja ei saa pilkkoa eriin tai laskea hankinnan arvoa poikkeuksellisin menetelmin hankintalain säännösten kiertämiseksi.

Hankintayksikön on hyvä omassa hankintaohjeessa määrittää toimintaohjeet kansalliset kynnsarvot alittaville SOTE- ja muiden erityispalvelujen hankinnoille noudattaen osan II pienhankintoja koskevaa ohjeistusta.

Koska näiden hankintojen kansalliset kynnsarvot ovat suhteellisen korkeat, tulisi kynnsarvot alittavien hankintojen osalta hankintayksikön ohjeistuksessa määritellä raja-arvo, jonka ylittävät osan IV hankinnat on tarkoituksenmukaista kilpailuttaa.

Hankinnan ennakoidun arvon laskemisesta on tarkempia ohjeita hankintakäsikirjan osan I kohdassa 6.9. Hankintalain uusi 75 § hankintasopimuksen jakamisesta osiin koskee vain EU-kynnsarvot ylittäviä hankintoja, josta lisää hankintakäsikirjan osan V kohdassa 5.8. Hankintayksiköt voivat omissa ohjeissaan ottaa kantaa, pitääkö hankinnan ennakoidun arvon määrittäminen todentaa.

3. Osan IV hankintoja koskevat periaatteet ja suunnittelu

3.1 Hankintoja koskevat tavoitteet ja periaatteet

SOTE- ja muita erityisiä palveluhankintoja koskevat hankintalain I ja IV osa sekä III osan 107-115 pykälät, joissa on viittaukset pykäliin 40 ja 41 (suorahankintaperusteet), 62 (sähköinen tiedonvaihto) ja 80-86 (poissulkuperusteet ja soveltuvuusvaatimukset) ja lukuun 7 (ilmoittaminen) sekä liite E. Näitä hankintoja tehtäessä tulee ottaa huomioon hankintalaissa mainitut julkisia hankintoja koskevat tavoitteet ja periaatteet.

Hankintalain tavoitteet:

Hankintalain tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tehostaa julkisten varojen käyttöä; ▪ Edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä; ▪ Turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailussa.
Hankintatoimi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudelli-

on pyrittävä järjestämään siten, että	<p>sesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pienet ja keski-suuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin; ▪ Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailussa.
--	---

SOTE- ja muiden erityisten palveluhankintojen erityisiä tavoitteita:

Palvelun käyttäjien tarpeiden huomiointi hankinnoissa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hankinnoissa on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. ▪ SOTE-palvelujen käyttäjien yksilöllisten ja pitkäaikaisten sekä toistuvien hoito- tai sosiaalipalvelujen turvaamiseksi hankintayksikön on otettava huomioon käyttäjien erityistarpeet ja kuuleminen siten kuin muualla laissa säädetään. ▪ SOTE-palvelujen hankinnoissa on otettava huomioon palvelun laatuun, jatkuvuuteen, esteettömyyteen, kohtuuhintaisuuteen, saatavuuteen ja kattavuuteen, eri käyttäjäryhmien erityistarpeisiin, käyttäjien osallistumiseen ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen sekä innovointiin liittyvä tekijät; ▪ Pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskevan SOTE-palvelun hankinnassa hankintayksikön on määritettävä sopimusten kesto ja muut ehdot siten, että sopimuksista ei muodostu kohtuuttomia tai epätarkoituksenmukaisia seurauksia palvelun käyttäjille.
--	---

SOTE- ja muissa erityisissä palveluhankinnoissa on otettava huomioon myös hankintalain periaatteet: tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, avoimuus ja suhteellisuus sekä hyvä hallinnon periaatteet.

Esimerkkejä periaatteiden sisällöistä:

Avoimuus	Hankinnasta tulee julkaista EU:n vakiolomakeasetuksen mukaiset ilmoitukset (ennakko-, hankinta-, korjaus, jälki- ja suorahankinta- ja muutosilmoitus) ja hankintaa koskevista ehdoista tulee antaa kaikille asianosaisille samalla tavoin tietoa.
Tasapuolisuus ja syrjimättömyys	Jokaisessa hankinnan vaiheessa tulee kaikkia tarjoajia kohdella tasapuolisesti ja syrjimättömästi ja hankinnan ehtojen tulee olla kaikille samanlaiset.
Suhteellisuus	Hankinnan vaatimukset ja toimintamallit suhteutetaan hankinnan arvoon ja luonteeseen.

3.2 Suunnitelmallisuus ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus

Hankintojen perusedellytys on, että hankintayksikössä on palvelun tarve ja että hankintaan on olemassa määrärahat joko hankintasuunnitelmassa tai sisäisessä budjetissa. Hankintasuunnitelmien avulla on mahdollista saada selville hankintayksikön kaikki yksittäiset samaa tuoteryhmää koskevat vuoden aikana toistuvat hankinnat. Niitä kannattaa pyrkiä yhdistämään tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi päällekkäisen työn vähentämiseksi. SOTE-palveluissa kannattaa hankinnan kokonaisuuden osalta määritellä sopimuksen kesto vastaamaan asiakaskunnan tarpeita.

Valtiovarainministeriön ohjeistuksen mukaan hankintayksikön tulee vuosittain laatia hankintasuunnitelma tulevan vuoden hankinnoista. Siihen tulee sisällyttää kaikki yli 30.000 euron hankinnat. Hankintasuunnitelman laatimisesta on lisätietoa hankintakäsikirjan osan kohdassa 5 ja hankinnan ennakoidun arvon laskemisesta erillisten toiminnallisten yksiköiden osalta on lisätietoa hankintakäsikirjan osa I kohdassa 6.9.

3.3 Puitesopimusten ja DPS:ien hyödyntäminen

SOTE- ja muut erityiset palveluhankinnat kannattaa toteuttaa käyttämällä yhteishankintayksikön, konsernitoimijoiden tai hallinnonalan tai hankintayksikön omia puitejärjestelyjä ja dynaamisia hankintajärjestelmiä, jos tällaisia on olemassa. Käyttämällä yhteishankintayksikön puitejärjestelyjä tai DPS:iä hankintayksikkö täyttää kilpailuttamisveloitteensa. Jos ei ole olemassa hankintayksikön tarpeeseen soveltuvaa puitesopimusta tai DPS:ää, hankinta toteutetaan omana hankintana.

Lisätietoja yhteishankintavelvoitetta koskevasta talousarviolain 22a §:stä ja perusteista poiketa puitejärjestelyjen käyttämisestä on hankintakäsikirjan osan I kohdassa 6.6.

- Tietoa Hanselin puitejärjestelyistä löytyy internet-sivuilta www.hansel.fi,
- Tietoa Valtorin sopimuksista osoitteesta www.valtori.fi,
- Tietoa Senaatti-kiinteistöjen sopimuksista osoitteesta www.senaatti.fi,
- Tietoa VNHY:n ministeriöiden yhteisten hankintojen kilpailutuksista osoitteesta www.vnk.fi,
- Tietoa Hausin koulutustarjonnasta osoitteesta www.haus.fi,
- Tietoa Valtiokonttorin ylläpitämästä Hankinnasta maksuun -prosessin hyviä käytännöistä osoitteesta www.valtiokonttori.fi
- Tietoa Palkeiden palveluista osoitteesta www.palkeet.fi

Toimittajavalinta tehdään ennen sopimuksen tai tilauksen tekemistä puitejärjestelyn tai DPS:n toimintamallin mukaisesti. Tähän on useita vaihtoehtoja, jotka on kuvattu hankintakäsikirjan liitteessä 3.

4. Osan IV hankintojen tarjouskilpailu

4.1 Hankintamenettelyn valinta ja määrittely

Pääsääntönä on, että SOTE- ja muiden erityispalvelujen hankinnat on kilpailutettava, kun ne ylittävät kansalliset kynnyksarvot. Ennen hankinnan kilpailuttamista hankintayksikön kannattaa ensin selvittää markkinoiden tarjontaa ja tilannetta esimerkiksi internetin välityksellä tai tehdä alustavia hintatiedusteluja sähköpostilla tarjoajilta. Markkinakartoituksesta ja hankinnan valmistelusta on lisätietoa hankintakäsikirjan osan V kohdassa 2.

SOTE-palveluja ja muita erityisiä palveluja koskevat hankintamenettelyt

Hankintalaissa ei ole kuvattu SOTE- ja muiden erityisten palveluhankintojen kilpailuttamisessa käytettäviä hankintamenettelyjä. Hankintalain hallituksen esityksen perusteluissa on tältä osin viitattu kansallisten hankintojen vastaavaan kohtaan, jonka mukaan hankintamenettelyinä voidaan käyttää joko hankintalaissa kuvattuja EU-hankintojen hankintamenettelyjä tai vuoden 2007 hankintalain kansallisia hankintamenettelyjä. Hankintayksikkö voi myös itse määrittellä käyttämänsä hankintamenettelyn. Määrittelyssä tulee ottaa huomioon hankinnan arvo ja luonne. Tavoitteena on pitää hankintamenettelyt joustavina, jotta mahdollistetaan mahdollisimman monelle tarjoajalle osallistuminen tarjouskilpailuun.

Tavoitteena on erityisesti SOTE-palveluissa ottaa huomioon asiakaskunnan erityistarpeet. Lisäksi SOTE-palveluissa on mahdollista tehdä sellainen asiakaslähtöinen hankintamenettely, jossa puitejärjestelyn loppukäyttäjäasiakas voi tehdä lopullisen valinnan palveluntuottajien välillä (esimerkiksi palveluseteliä käyttäen).

Hankintayksikön tulee kuvata hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä hankinnassa käytettävä hankintamenettely. Hankintayksikkö voi kuvata hankintamenettelyn esimerkiksi alla kuvatuilla teksteillä, muokata niitä tarvittaessa tai kuvata itse määrittelemänsä hankintamenettelyn:

Esimerkkejä hankintamenettelyjen kuvauksista:

Avoim menettely

Avoim menettely on hankintamenettely, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja asettaa saataville tarjouspyynnön ja jossa kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen.

Avoimessa menettelyssä tarjouspyyntö voidaan lähettää hankintailmoituksen julkaisemisen jälkeen myös suoraan sellaisille palveluntuottajille, joilta halutaan tarjous. Tasapuolinen kohtelu edellyttää kuitenkin, että kaikki tarjoajat saavat saman informaation hankkeesta. Toimittaja on valittava tarjouksen jättäneiden joukosta.

Esimerkkejä avoimen menettelyn joustavoittamiskeinoista:

- Yksinkertaisissa hankinnoissa avoimen menettelyn hankintailmoitus voi jo sellaisenaan olla varsinainen tarjouspyyntö, jos keskenään vertailukelpoisten tarjousten tekeminen on hankintailmoituksen nojalla mahdollista;
- Hankintailmoituksessa voidaan rajoittaa mainitsemaan vain tarjouspyynnön pääkohdat, ja tarjouspyyntö sisältää varsinaiset hankintaa koskevat tiedot;
- Hankintayksikkö voi käyttää hankintaan soveltuvia kohtuullisia määräaikoja

Rajoitettu menettely

Rajoitettu menettely on hankintamenettely, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Osallistumishakemuksen jättäneiden ehdokkaiden joukosta valitaan ne, joille lähetetään tarjouspyyntö. Ainoastaan hankintayksikön valitsemat ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen. Osallistujien määrän rajoittamiseen käytetään hankintailmoituksessa ilmoitettuja soveltuvuusvaatimuksia ja arviointiperusteita. Ehdokkaita kutsutaan vähintään x kpl.

Esimerkkejä rajoitetun menettelyn joustavoittamiskeinoista:

- Hankintayksikkö voi määrittää hankintailmoituksessa, kuinka monta tarjoajaa kutsutaan osallistumaan menettelyyn. Ilmoitettu määrä on kutsuttava, jollei soveliaita ehdokkaita ole vähemmän;
- Hankintayksikkö voi käyttää hankintaan soveltuvia kohtuullisia määräaikoja;
- Tarjouspyyntö voidaan julkaista vasta ehdokkaiden valinnan jälkeen;

Neuvottelumenettely

Neuvottelumenettely on hankintamenettely, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Osallistumishakemuksen jättäneiden ehdokkaiden joukosta valitaan ne, jotka kutsutaan neuvottelumenettelyyn. Ainoastaan hankintayksikön valitsemat ehdokkaat kutsutaan neuvotteluun. Osallistujien määrän rajoittamiseen käytetään hankintailmoituksessa ilmoitettuja soveltuvuusvaatimuksia ja arviointiperusteita. Ehdokkaita kutsutaan vähintään x kpl. Hankintayksikkö voi neuvotella kaikista hankinnan ehdoista valitsemiensa tarjoajien kanssa.

Esimerkkejä neuvottelumenettelyn joustavoittamiskeinoista:

- Hankintayksikkö voi määrittää hankintailmoituksessa, kuinka monta tarjoajaa kutsutaan osallistumaan menettelyyn. Ilmoitettu määrä on kutsuttava, jollei soveliaita ehdokkaita ole vähemmän;
- Hankintayksikkö voi käyttää hankintaan soveltuvia kohtuullisia määräaikoja;
- Tarjouspyyntö voidaan julkaista vasta kutsuttaessa tarjoajia menettelyyn;
- Hankintayksikkö voi neuvotella kaikista hankinnan ehdoista menettelyyn valitsemiensa tarjoajien kanssa;
- Hankintayksikkö voi ilmoittaa, että vertailu voidaan tarvittaessa tehdä jo alustavien (sitovien) tarjousten perusteella ilman neuvottelua;
- Neuvottelumenettelyä voi käyttää eri ratkaisuvaihtoehtojen selvittämiseen EU-kilpailullisen neuvottelumenettelyn tavoin tai parhaan tarjouksen selvittämiseen tavallisen EU-neuvottelumenettelyn tavoin.

4.2 Tarjouspyyntö

Hankintalaki ei määrittele osan IV hankintojen tarjouspyynnön sisältövaatimuksia, vaan siinä todetaan vain, että tarjouspyynnössä tarjoajia pyydetään selvittämään kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä hankinnassa ja joiden perusteella voidaan saada vertailukelpoisia tarjouksia.

Tarjouspyynnön muoto

Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti. Se voidaan laatia joko Hanselin ylläpitämässä sähköisessä kilpailutusjärjestelmässä eli Hanki-palvelussa osoitteessa www.hanki-palvelu.fi, jos se on hankintayksikön käytössä tai muulla hankintayksikön määrittelemällä tavalla. Jos hankintayksikkö käyttää hankinnoissa sähköistä tiedonvaihtoa, koskee EU-hankintojen sähköistä tiedonvaihtoa koskeva 62 §. EU-hankintoja koskevat tietoturva-vaatimukset 64 §:ssä eivät koske osan IV hankintoja.

Esimerkkejä tarjouspyynnön keskeisistä tiedoista:

<p>Esimerkkejä tarjouspyynnön keskeisistä tiedoista</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hankintayksikön nimi, yhteystiedot sekä yhteyshenkilön tiedot; ▪ Hankintamenettelyn kuvaus; ▪ Hankinnan kohteen määrittely ja palvelua koskevat tekniset ja laatuvaatimukset riittävän yksityiskohtaisesti sekä tiedot hankittavista määristä ja yksiköistä, tarvittaessa erillisellä liitteellä; ▪ Hintojen antamista varten hintalomake; ▪ Tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja niitä koskevat selvitykset ns. tarjouslomakkeella (ellei tarjouspyyntöä ja tarjousta tehdä Hanki-palvelussa). Tarjoajalta kannattaa pyytää vakuutus soveltuvuusvaatimusten täyttämisestä ja siitä, ettei sitä koske mikään poissulkuperusteista sekä selvitys mahdollisista korjaavista toimenpiteistä; ▪ Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste: halvin hinta, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras ▪ Mahdolliset vertailuperusteet ja niitä koskevat selvitykset kuten esimerkiksi EU-hankinnoissa; ▪ Tarvittavat toimitusaikaa, toimitusehtoa, maksuehtoa sekä laskujen käsittelyä koskevat tiedot; ▪ Tarjousten muotoa koskevat tiedot; ▪ Sopimusehtoja koskevat tiedot, sopimusluonnos tai vakiosopimusehdot (esim. JYSE Palvelut 2014 -ehdot); ▪ Tarjousten jättöaika (päivämäärä ja kellonaika); ▪ Tarjousten toimitusosoite; ▪ Tarjousten voimassaoloaika; ▪ Muut tiedot, joilla voi olla merkitystä hankinnassa
--	--

Soveltuvuusvaatimukset ja poissulkuperusteet

Tarjoajalle voidaan tarvittaessa asettaa soveltuvuusvaatimuksia, jotka voivat koskea ehdokkaan tai tarjoajan rekisteröitymistä, taloudellista tilannetta (kuten esimerkiksi tarjoajan luottoluokitusta tai liikevaihtoa) tai teknistä suorituskäkyä ja ammatillista pätevyyttä koskevia vaatimuksia (kuten kokemusta aiemmista vastaavista hankinnoista) hyödyntäen esimerkiksi EU-hankintoja koskevia soveltuvuusvaatimuksia. Soveltuvuusvaatimusten tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan kohteeseen. Hankintayksikön tulee ilmoittaa soveltuvuusvaatimukset hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Tarjoajalta voidaan vaatia vakuutus, että tarjoaja täyttää asetetut soveltuvuusvaatimukset.

Osan IV hankinnoissa **on käytettävä pakollisia poissulkuperusteita** ja hankinnanvaraisia poissulkuperusteita voidaan käyttää. Poissulkuperusteisiin kannattaa viitata hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, jos niitä käytetään. Näissä hankinnoissa ei ole kuitenkaan velvollisuutta käyttää yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa eli ns. ESPD-lomaketta, kuten EU-hankinnoissa.

Jos tarjoajaa koskee jokin poissulkuperuste, on tarjoajalla mahdollisuus ilmoittaa ns. korjaavista toimenpiteistä, joihin tarjoaja on ryhtynyt poistaakseen poissulkuperusteenvaikutuksia. Poissulkuperusteista ja korjaavista toimenpiteistä on syytä mainita hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Soveltuvuusvaatimusten käytöstä on lisätietoa hankintakäsikirjan osan V kohdassa 5.4 sekä korjaavista toimenpiteistä ja poissulkuperusteiden käytöstä osan V kohdassa 6.2- 6.5.

Kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste ja vertailuperusteet

Hankintailmoituksessa on ilmoitettava lisäksi kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste (hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras) ja mahdolliset vertailuperusteet.

Vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjosten puolueeton arviointi. Vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi hankintalain EU-hankintoihin esittämiä vertailuperusteita. Hankintalain perusteluissa ei edellytetä vertailuperusteiden alakriteerien painoarvojen ilmoittamista. Painoarvoja kannattaa kuitenkin käyttää vertailutyön helpottamiseksi. Vertailuperusteiden käytöstä on lisätietoa hankintakäsikirjan osan V kohdassa 5.7

Sopimusehdot

Tarjouspyyntöön kannattaa myös liittää vakiosopimusehdot (JYSE Palvelut 2014 - ehdot) tai sopimusluonnos, jos vakiosopimusehdot eivät sellaisenaan sovellu hankintaan.

Tarjosten jättö

Tarjoukset tulee pyytää jättämään sovitusmääräajassa. Osan IV hankintoja ei koske EU-hankintoja koskevat määräajat, vaikka niitä koskevat hankintailmoitukset tulee tehdä SOTE- ja muita erityisiä palveluja koskevilla EU:n vakiolomakkeen mukaisilla ilmoituslomakkeilla. Määräaikaisten tulee olla hankinnan arvo ja luonne huomioiden riittävät.

Jos hankintayksikkö käyttää Hanki-palvelua, tulee tarjoukset jättää sitä kautta. Muussa tapauksessa tarjoukset tulee pyytää toimittamaan joko sähköpostilla han-

kintayksikön määrittelemään ei-henkilökohtaiseen sähköpostiosoitteeseen, joka on esimerkiksi muotoa kirjaamo at virasto.fi tai kilpailutukset at virasto.fi tai postitse.

4.3 Hankinnoista ilmoittaminen

SOTE- ja muiden erityisten palvelujen hankinnoissa on käytössä seuraavat hankintaa koskevat ilmoitukset:

Osan IV hankintoja koskevat ilmoitukset	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ennakoilmoitus, vapaaehtoinen; ▪ hankintailmoitus; ▪ korjausilmoitus; ▪ jälki-ilmoitus; ▪ suora hankintailmoitus, vapaaehtoinen, ks. siitä lisätietoja kohdassa 5; ▪ sopimusmuutosta koskeva ilmoitus
--	--

Ennako-, hankinta- ja jälki-ilmoitukset tulee laatia sähköisesti käyttäen EU:n SOTE- ja muita erityisiä palveluhankintoja koskevaa hankintailmoituslomaketta. SOTE- ja muita erityisten palveluhankintojen suora hankintaa koskeva ilmoitus tehdään käyttäen EU:n suora hankintailmoituslomaketta. Vastaavasti sopimusmuutosta koskeva ilmoitus tehdään EU:n muutosilmoituslomakkeella ja korjausta koskeva ilmoitus korjausilmoituslomakkeella.

Kaikki edellä mainitut lomakkeet tulee laatia osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi, joka lähettää ne EU:n virallisen lehden julkaisutoimistoon julkaistavaksi EU:n virallisen lehden täydennysosassa eli TED-tietopankissa osoitteessa www.ted.europa.eu. Hankintailmoitus voidaan laatia tarjouspyynnön pohjalta myös osana Hanki-palvelussa laadittavaa tarjouspyyntöä.

Avoimessa menettelyssä hankinnasta voidaan ilmoittaa myös esimerkiksi hankintayksikön internetsivuilla tai tiedotusvälineessä sen jälkeen, kun hankintailmoitus on julkaistu ensin TED:issä ja sitten osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi. Muualla julkaistussa ilmoituksessa ei saa olla muita tietoja kuin alkuperäisessä ilmoituksessa. Hankintailmoituksissa tulee olla vähintään ao. ilmoituslomakkeissa pakollisiksi määritetyt tiedot.

Osan IV hankintoja koskevan ennakoilmoituksen voi toimittaa julkaistavaksi vähintään 35 päivää ja jo yli 12 kk ennen hankintailmoituksen lähettämistä. Osan IV hankintojen ja suora hankintojen jälki-ilmoitus tulee toimittaa julkaistavaksi 30 päivän kuluessa hankintasopimuksen tekemisestä.

Tilaajavastuulaki

Tilaajavastuulaki voi soveltua osan IV hankintaan, kun hankinnan arvo ylittää Tilaajavastuulain soveltamisrajan eli on ≥ 9.000 euroa ilman arvonlisäveroa tai jos palvelu on kestoltaan ≥ 10 päivän työsuoritus ja työ on tavanomaisesti hankintayksikön tiloissa tehtävä työsuoritus tai palvelu. Tilaajavastuulain selvitykset on pyydettävä viimeistään ennen kuin hankinnasta tehdään tilaus tai sopimus. Tilaajavastuulain soveltamisesta on lisätieto hankintakäsikirjan osan V kohdassa 5.5.

5. Suorahankinta ja sen perusteet

Jos suorahankinnan menettelyn kuvaus tarvitaan, se voidaan määritellä esimerkiksi seuraavalla tavalla:

Suorahankinta on hankintamenettely, jossa hankintayksikkö julkaisematta hankintailmoitusta neuvottelee kaikista hankintasopimuksen ehdoista yhden tai useamman tarjoajan kanssa.

Osan IV hankintojen suorahankinnan perusteet:

Osan IV hankintojen suorahankintaperusteet = EU-hankintojen suora-hankinta-perusteet

- Avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei saatu lainkaan tarjouksia/osallistumishakemuksia tai soveltuvia; alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;
- Teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan eikä järkeviä vaihtoehtoisia tai korvaavia ratkaisuja eikä hankintaehdoja ole keinotekoisesti kavennettu;
- Ainutkertaisen taideteoksen tai taiteellisen esityksen luominen tai hankkiminen;
- Ehdottoman välttämätön hankinta, määräaikoja ei voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;
- Hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä kyse massatuotannosta;
- Perushyödykemarkkinoilta noteeratut ja sieltä hankittavat tavarat;
- Tavarat erityisen edullisesti liiketoimintaansa lopettavalta toimittajalta, pesänhoitajalta tai selvittäjältä maksukyvyttömyysmenettelyssä, akordissa tms.;
- Palveluhankinta suunnittelukilpailun perusteella suunnittelukilpailun voittajalta;
- Suorahankinnat lisätilauksissa:
  - Alkuperäiseltä toimittajalta tavarahankinta, jos aikaisemman laitteiston osittainen korvaus/laajennus ja yhteensopimattomuuden tai suhteettomien teknisten vaikeuksien takia ei voi vaihtaa toimittajaa, uusien sopimusten voimassaolo yhteensä alkup. kanssa max. 3 v.
  - Aiempaa rakennusurakkaa/palvelua koskeva uusinta, jos suorahankinnasta ilmoitettu aiemman hankinnan ilmoituksessa ja uuden arvo huomioitu hankinnan arvossa, max. 3 v. kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä.

Vain SOTE-hankintoja koskeva suora-hankinta-peruste	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yksittäistapauksissa, jos tarjouskilpailun järjestäminen tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.
--	--

Suorahankintailmoitus

Osan IV hankintaa koskevasta suorahankinnasta voidaan tehdä vapaaehtoinen suorahankintailmoitus hankintapäätöksen tekemisen jälkeen osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi, josta se lähetetään TED:iin. Hankintasopimus voidaan tehdä aikaisintaan 14 päivän odotusajan kuluttua suorahankintailmoituksen julkaisemisesta TED:issä.

Jos hankintayksikkö on tehnyt suorahankintailmoituksen ja suorahankinnalle on ollut olemassa hankintalain mukainen suorahankintaperuste, ei Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi pääsääntöisesti puuttua tehtyyn suorahankintaan. Jos suorahankintailmoitusta ei ole tehty, KKV voi kieltää sopimuksen täytäntöönpanon. Jos suorahankinnan sopimus on tehty ilman suorahankintailmoitusta, KKV voi esittää markkinaoikeudelle seuraavassa lueteltujen seuraamusten määräämistä 6 kk kuluessa sopimuksen tekemisestä. Tästä lisätietoa hankintakäsikirjan osan V kohdassa 9.7.

- tehottomuusseuraamus;
- seuraamusmaksu;
- sopimuskauden lyhentäminen;
- hankintapäätöksen kumoaminen, jos KKV on esittänyt tehottomuusseuraamusta

6. Tarjousten käsittely

Tarjoukset käsitellään noudattaen tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaatteita ja tarjouspyynnön ehtoja.

Tarjousten vastaanotto ja avaaminen

Tarjoukset otetaan vastaan, merkitään vastaan otetuiksi ja säilytetään avaamattomana tarjousajan loppuun. Tarjoukset avataan yhtä aikaa tarjousten jättöajan jälkeen ja niistä laaditaan avauspöytäkirja hankintayksikön ohjeistuksen mukaisesti.

Tarjoajan soveltuvuuden ja tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden tarkistaminen

Tarjoaja kantaa vastuun siitä, että tarjous on hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä asetettujen vaatimusten mukainen ja tarjoajan tulee tämä osoittaa. Tarjouksista tarkistetaan myös, että tarjotut palvelut ovat tarjouspyynnön vaatimusten mukaisia ja että tarjous on muuten tarjouspyynnössä asetettujen ehtojen mukainen. Voittaneen tarjouksen osalta tarkistetaan, että tarjoaja täyttää asetetut soveltuvuusvaatimukset tai että tarjoaja on antanut näitä koskevan vakuutuksen ja vakuutuksessa annettujen tietojen todenperäisyys.

Tarjousten täsmentäminen

Hankintayksikkö voi pyytää tarjoajia toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja. Hankintayksiköllä on oikeus, mutta ei velvollisuutta pyytää täsmennyksiä. Sellaisia muutoksia ei saa tehdä, joilla on olennainen vaikutus tarjoajien asemaan. Täsmentämisessä on tarjoajia kohdeltava tasapuolisesti ja annettava kaikille tarjoajille samanlaiset mahdollisuudet täsmentämiseen. Jos virhe tai tulkinnanvaraisuus hankinta-asiakirjoissa johtuu hankintayksiköstä, tulee se korjata ja ilmoittaa siitä tarjoajille sekä pyytää tarvittavat täsmennykset sen perusteella. Näitä seikkoja on selvennetty hankintalain hallituksen esityksen perusteluissa.

Esimerkkejä täsmentämisestä:

<p>Esimerkkejä hyväksyttävästä ja ei-hyväksyttävästä täsmentämisestä hankintalain perusteluissa</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hyväksyttävät muotovirheet <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarjousta voi pyytää täydentämään puuttuvan allekirjoituksen tai tarjouksen voimassaoloajan osalta ▪ Hyväksyttävät hinnoitteluvirheet <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarjousta voi pyytää korjaamaan virheellisen valuuttatiedon tai hinnan suuruusluokkaa koskevan selkeän pilkkuvirheen osalta; ▪ Tarjousta voi pyytää täydentämään yksittäisen puuttuvan hintatiedon osalta, jonka merkitys on hintavertailussa pieni tai jota ei käytetä siinä. ▪ Hyväksyttävät muut ei-olennaiset virheet <ul style="list-style-type: none"> ▪ Maksuehto (ei saa olennaisesti poiketa pyydetystä); ▪ Puuttuva liite, jota ei käytetä vertailussa ▪ Referenssiä koskevan lisätiedon pyytäminen ▪ Ei-hyväksyttäviä tilanteita eli muutoksia, jotka olennaisesti vaikuttavat ehdokkaan tai tarjoajan asemaan tarjousten vertailussa, esim. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarjouspyynnön vastaisen tuotteen/palvelun vaihto; ▪ Tarjousten vertailussa merkityksellisen hintatiedon tai puuttuvan laatutiedon toimittaminen; ▪ Olennaisen puuttuvan asiakirjan toimittaminen; ▪ Selkeän ja tietoisin hinnoitteluun tai sopimusehtoihin liittyvän varauman poisto; ▪ Ei-hyväksyttävän referenssin vaihtaminen
--	---

Tarjoajan ja tarjousten poissulkeminen

Jos tarjoukset eivät vastaa hankintailmoitusta, tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja, on tällaiset tarjoukset suljettava tarjouskilpailusta. Samoin on suljettava ehdokas tai tarjoaja, joka ei täytä soveltuvuusvaatimuksia tai jota koskee jokin poissulkuperuste. Pakollisten poissulkuperusteiden osalta on tarkistettava rikosrekisteriotteet voittaneen tarjoajan osalta. Siitä on lisätietoa hankintakäsikirjan osan V kohdassa 6.5.

Tarjoajalla on kuitenkin oikeus esittää vakuutuksen yhteydessä näyttöä luotettavuudestaan ja siitä, että se on tehnyt korjaavia toimenpiteitä poistaakseen poissulkuperusteen vaikutuksia. Jos hankintayksikkö katsoo näytön ja luotettavuuden riittäväksi, se ei saa sulkea tarjoajaa pois tarjouskilpailusta.

Tarjoajan tai tarjouksen poissulkemista tarjouskilpailussa koskeva päätös tehdään omana poissulkupäätöksensä. Päätökseen liitetään muutoksenhakuohjeet ja se annetaan tiedoksi sille, jota päätös koskee. Poissulkupäätös voidaan tehdä joko saman aikaan hankintapäätöksen kanssa tai monivaiheisessa hankintamenettelyssä jo aiemmin. Kun tehdään ratkaisu rajoitettuun tai neuvottelumenettelyyn tai muuhun monivaiheiseen hankintamenettelyyn valituista tarjoajista, tehdään myös tästä oma päätöksensä, johon liitetään muutoksenhakuohjeet ja joka annetaan tiedoksi asianosaisille. Lisätietoa tarjoajien poissulkemisesta ja korjaavista toimenpiteistä on hankintakäsikirjan osan V kohdassa 6.5.

Tarjousten vertailu

Tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous eli se tarjous, joka on hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras käyttäen ainoastaan tarjouspyynnössä ilmoitettuja vertailuperusteita.

Jos käytetään halvin hinta -perustetta, on sen käyttö perusteltava hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintaa koskevassa kertomuksessa. Lisätietoa tarjousten vertailusta on hankintakäsikirjan osan V kohdassa 7.3.

Hankinta-asiakirjojen taltiointi

Tarjoukset ja muut hankinta-asiakirjat taltioidaan ja tarjousten käsittelytiedot kirjataan hankintayksikön hankintaohjeistuksen mukaisesti hankinta-aineistoon tai asianhallinta- tai muuhun tietojärjestelmään.

7. Hankintapäätös ja muutoksenhaku

Ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuista sekä tarjousmenettelyn ratkaisuista on tehtävä kirjallinen hankintapäätös, joka on perusteltava. Myös suora hankinnasta on tehtävä hankintapäätös, mutta hankintapäätöstä ei tarvitse tehdä hankintalain 41 §:n lisätilauksesta.

Hankintapäätöstä ei tarvitse tehdä myöskään hankinnan väliaikaisesta järjestämisestä tai puitejärjestelyyn perustuvasta hankinnasta, joka tehdään ilman kilpailutusta tai kevennetystä kilpailutusta, joka ei ylitä EU-kynnysarvoa [oikeammin kansallista kynnysarvoa]. Hankintayksikkö voi ohjeistaa nämä myös toisin.

<p>Hankintapäätöksen muistilista</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hankintapäätöksestä tai sen liitteistä on käytävä ilmi alla olevat tiedot ja päätöksen perustelut eli ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat, kuten <ul style="list-style-type: none"> ▪ voittaneen tarjoajan nimi; ▪ ehdokkaan tai tarjoajan tai tarjouksen poissulkemisen perusteet; ▪ keskeiset perusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten
---	---

	<p>vertailu on tehty;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta sellaisella tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oma sijoittuminen suhteessa muihin tarjoajiin ▪ Hankintapäätökseen on liitettävä: <ul style="list-style-type: none"> ▪ valitusosoitus eli ohjeet muutoksenhakua varten markkinaoikeudelle ja ▪ oikaisuohje eli ohjeet hankintaoikaisua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemisestä hankintayksikölle. ▪ Päätös perusteluineen ja muutoksenhakuohjeineen on annettava tiedoksi niille, joita asia koskee; ▪ Tiedoksianto tehdään ensisijaisesti sähköisesti käyttäen tarjoajan ilmoittamaa sähköpostiosoitetta; ▪ Tiedoksianto koskevaan viestiin on merkittävä tieto viestin lähettämispäivästä
--	--

Osan IV hankinnoista, puitejärjestelyistä ja DPS:n perustamisesta **on laadittava hankintaa koskeva kertomus**. Kertomusta ei kuitenkaan tarvitse laatia niiltä osin kuin vastaavat tiedot ovat hankintapäätöksessä. Kertomuksen käytännön merkitys on siinä, että siihen voidaan siirtää perustelut esimerkiksi hinnaltaan halvin -perusteen käyttämisestä, yli kaksinkertaisen liikevaihtovaatimuksen käyttämisestä soveltuvuusvaatimuksena tai perusteet muiden kuin sähköisten viestintävälineiden käyttämisestä sekä selvitys rikosrekisteriotteen pyytämisestä. Myös puitejärjestelyyn perustuvasta Osan IV hankinnan kevennetystä kilpailutuksesta on tehtävä hankintamenettelyä koskeva kertomus, jos on esimerkiksi käytetty hinnaltaan halvin -perustetta. Kertomuksesta on lisätietoa hankintakäsikirjan osan V kohdassa 8.2.

Hankintayksikön tulee dokumentoida riittävästi kaikki hankintamenettelyn vaiheet ja niihin liittyvät ratkaisut. Tämä koskee erityisesti neuvottelumenettelyä ja siinä käytäviä neuvotteluja.

Muutoksenhaku

Se, jota asia koskee, voi valittaa hankinnasta markkinaoikeuteen tai tehdä hankintaoikaisua koskevan vaatimuksen hankintayksikölle. Markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäen, että on saatu muutoksenhakulupa.

Muutoksenhakua koskeva määräajat:

Aihe	Määräajat
Hankintapäätöksen tiedoksianto aika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Päivä, jolloin sähköinen viesti on vastaanottajan käytössä siten, että sähköistä viestiä voidaan käsitellä. Käytännössä viestin lähetyspäivä, jollei esitetä muuta selvitystä. ▪ Jos annetaan tiedoksi postitse, tiedoksianto aika on 7. päivä päätösasiakirjojen lähettämistä, jollei näytetä tiedoksiannon tahtuneen myöhemmin.
Hankintaoikaisuaika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 14 päivää päätöksen ja valitusosoituksen

	<p>tiedoksisaannista;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hankintayksikön määräaika itse ottaa asia oikaistavaksi on 90 päivää siitä, kun päätös tai ratkaisu on tehty. Hankintaoikaisu voidaan tehdä, vaikka sopimus olisi tehty.
Valitusaika, yleinen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 14 päivää päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista; ▪ Jos päätös tai valitusosoitus on olennaisesti puutteellinen, valitusaika on 6 kk päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista; ▪ Jos päätöstä ei ole annettu tiedoksi, valitusaika ei ala lainkaan kulua;
Valitusaika, suoramarkkinointi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 14 päivää suoramarkkinointilomituksen julkaisemisesta; ▪ Jos suoramarkkinoinnista ei ole julkaistu suoramarkkinointilomitusta, valitusaika on 30 päivää jälki-ilmoituksen julkaisemisesta; ▪ jos jälki-ilmoitusta ei ole tehty, 6 kk siitä, kun hankintasopimus on tehty
<p>Valitusaika, puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat</p> <p>(HUOM: ei sinänsä velvollisuutta tehdä päätöstä puitejärjestelyyn perustuvassa hankinnassa, joka tehdään ilman kilpailutusta)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jos hankinnasta on tehty hankintapäätös, valitusaika 14 päivää päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista; ▪ Jos hankinnasta on tehty hankintapäätös noudattamatta odotusaikaa 10 pv, valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista; ▪ Jos päätös tai valitusosoitus on olennaisesti puutteellinen, valitusaika on 6 kk päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista; ▪ Jos päätös on tehty, mutta sitä ei ole annettu tiedoksi, valitusaika ei ala lainkaan kulua
Valitusaika, DPS:ään perustuvat hankinnat	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DPS:ään perustuvasta hankinnasta on tehtävä hankintapäätös, jolloin valitusaika on 14 päivää päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista; ▪ Jos hankinnasta on tehty hankintapäätös noudattamatta vapaaehtoista odotusaikaa 10 pv, valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista; ▪ Jos päätös tai valitusosoitus on olennaisesti puutteellinen, valitusaika on 6 kk päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista; ▪ Jos päätöstä ei ole annettu tiedoksi, valitusaika ei ala lainkaan kulua

Odotusaikaa koskevat määräajat:

Hankintojen jaottelu	Odotusajat
<ul style="list-style-type: none"> ▪ SOTE- ja muu erityinen palveluhankinta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pakollinen odotusaika 14 päivää päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ SOTE- ja muu erityinen palveluhankinta, suoramankinta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odotusaika on 14 päivää suoramankintailmoituksen julkaisemisesta TED:issä, jos suoramankintailmoitus on tehty.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Puitejärjestelyyn tai DPS:ään perustuvat SOTE- ja muu erityinen palveluhankinta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vapaaehtoinen odotusaika on 10 päivää päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista. Jos odotusaikaa ei noudateta, valitusaika 30 päivää päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista.

Lisätietoja muutoksenhausta ja tarjoajan oikeussuojakeinoista on hankintakäsikirjan osan V kohdassa 9.

Hankinnan keskeyttäminen

Hankinta voidaan keskeyttää vain todellisesta ja perustellusta syystä. Hankinnan keskeyttämisestä on tehtävä hankintapäätös, johon liitetään muutoksenhakuohjeet. Keskeyttämisspätös on annettava tiedoksi, kuten hankintapäätös. Keskeyttämisen perusteet ovat ennallaan.

Hankinnan keskeyttämisen perusteet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia tai mikään tarjouksista ei vastaa tarjouspyyntöä; ▪ Kaikki tarjoukset ovat liian kalliita; ▪ Olosuhteet (rahoitustilanne, hankintatarve, muut suunnitelmat) ovat muuttuneet tarjouskilpailun aikana; ▪ On saatu vain yksi tarjous, joten ei ole todellista kilpailutilannetta; ▪ Hankinnassa on tehty menettelyvirhe
---	--

8. Sopimus

Hankintapäätöksen ja odotusajan jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankinnasta sopimus. Sopimus syntyy erillisen kirjallisen sopimuksen tekemisellä, ei hankintapäätöksen tiedoksiannon perusteella. Sopimus tehdään tarjouspyynnön liitteenä mahdollisesti olleen sopimusluonnoksen tai vakiosopimusehtojen pohjalta. Sopimukseen kirjataan kaikki hankinnan edellyttämät tiedot.

Esimerkkejä keskeisistä sopimustiedoista:

Sopimus-tiedot	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sopimuksen numero ▪ Sopijapuolten nimet, yhteystiedot ja y-tunnukset, ▪ Hankinnan kohteen kuvaus ja vaatimukset (hankittavat palvelut/tuotteet, tuotekoodit ja määrät, laatuvaatimukset ja palvelukuvaukset sekä mahdolliset tekniset tiedot), ▪ Osapuolten vastuut ja velvoitteet ▪ Hinta- ja alv-tiedot (yksikköhinnat, kokonaishinnat, alennukset, alv %:t) ▪ Toimitusaika tai sopimuskausi
-----------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ [Toimitusehto (yleensä TOP = toimitettuna perille, ao. paikakunta)], palvelun toteutuspaikan osoite ja muut palvelun toteutusta koskevat tiedot, ▪ Maksuehto (pääsääntöisesti 21 pv netto), ▪ Laskutusta koskevat tiedot (ml. verkkolaskutusta sekä mahdollista sopimuskohdistusta tai tiliointikoodia varten tarvittavat tiedot), ▪ Palveluhankinnan laadun seuranta, ▪ Seuraamukset toimittajan virheestä ja viivästyksestä, ▪ Vahingonkorvaus, ▪ Mahdolliset immateriaalioikeudet, ▪ Luottamuksellisuus, tietoturva, turvallisuus, ▪ Sopimuksen purkaminen, irtisanominen, siirto, muuttaminen, erimielisyyksien ratkaiseminen, sovellettava laki, liitteet jne. ▪ Muut tarvittavat tiedot, kuten JYSE Palvelut 2014 -ehdot
--	---

Lisätietoa sopimuksen laatimisesta on hankintakäsikirjan osan VI kohdassa 1.1.

Tätä kohtaa täydennetään, kun valtiolla otetaan käyttöön uusi tilaustenhallinnan ja laskujen käsittelyn järjestelmä v. 2018.

Laskujen käsittelyn automatisoinnin edellyttämistä sopimukseen merkittävistä tiedoista on lisätietoa Valtiokonttorin julkaisemassa Hankinnasta maksuun prosessin hyvät käytännöt -suosituksessa, ks. Valtiokonttorin Hankinnasta maksuun -sivusto, www.valtiokonttori.fi. Lisätietoa laskujen käsittelystä on hankintakäsikirjan osan VI kohdassa 7.

9. Hankinta-asiakirjojen julkisuus

Hankinta-asiakirjat tulevat julkisiksi julkisuuslain mukaisesti hankinnan arvosta riippumatta.

Esimerkkejä hankinta-asiakirjojen julkiseksi tulemisen ajankohdista:

Asiakirjatyyppi	Julkiseksi tulemisen ajankohta
Tarjouspyyntö tai hinta-tiedustelu	Tarjouspyyntö tulee julkiseksi, kun se on allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla varmennettu.
Tarjouspyynnön täydennyspyyntö	Tarjouspyynnön täsmennyspyyntö tulee julkiseksi kaikille, kun hankintaa koskeva sopimus on tehty
Hankintapäätös perusteluineen	Hankintapäätös tulee julkiseksi kaikille, kun hankintapäätös on allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla varmennettu. Asianosaisilla eli mm. tarjouskilpailuun osallistuneilla on oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä liike- ja ammattisalaisuustietoa lukuun ottamatta. Kokonaishintaa koskeva tieto on kuitenkin annettava.
Osallistumishakemukset, tarjoukset ja muut hankintaa koskevat asiakirjat	Osallistumishakemukset, tarjoukset ja muut hankintaa koskevat asiakirjat tulevat julkiseksi kaikille, kun hankintaa koskeva sopimus on tehty lukuun ottamatta

jat	ta tarjoajan liike- ja ammattisalaisuustietoja. Kokonaishintaa koskeva tieto on kuitenkin annettava.
-----	--

Lisätietoa hankinta-asiakirjojen julkisuudesta on hankintakäsikirjan osan V kohdassa 10.

10. Hankintojen valvonta

Hankintayksikön on valvottava hankintojen toteutumista. Palvelu on merkittävä vastaanotetuksi tietojärjestelmään tai vastaavaan dokumenttiin. Hankintayksikön on ilmoitettava toimittajalle toimituksessa ja laskutuksessa havaituista puutteista ja virheistä sekä valvottava, että puutteet ja virheet korjataan asianmukaisesti. Lisätietoa hankinnan valvonnasta on hankintakäsikirjan osan VI, kohdassa 43.

Hankintayksikön lisäksi valvontaviranomainen eli Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo hankintalain noudattamista ja se voi puuttua ns. laittomiin suorahankintoihin kieltämällä niiden täytäntöönpanon, jos sopimusta ei ole tehty. Jos suorahankinnan sopimus on jo tehty, valvontaviranomainen voi esittää markkinaoikeudelle kohdassa 5 mainittujen seuraamusten määräämistä 6 kk kuluessa sopimuksen tekemisestä, jos suorahankintailmoitusta ei ole tehty. Lisätietoa valvontaviranomaisen toimintakeinoista on hankintakäsikirjan osan V kohdassa 9.7.

Korjauspvm	Korjauksen sisältö
22.3.2017	<ul style="list-style-type: none"> - Lisätty viittauskohtien numerot ja tehty sanatäsmennyksiä ja -korjauksia - Lisätty s. 3 Tekstiä hankintakertomuksesta, jälki-ilmoituksesta ja olennaisista sopimusmuutoksista sekä se, että hankintaoikaisu voidaan tehdä, vaikka sopimus olisi tehty. - Korjattu s. 5 Työvoimakoulutuksen yhteishankinnat työnantajan kanssa-käsite - Täsmennetty s. 6 hankinnan pilkkomisen määrittelyä - Täsmennetty s. 12 tekstiä soveltuvuusvaatimusten esittämisestä. - Korjattu s. 13 ja 17 tekstiä korjaavien toimenpiteiden käytön osalta - Lisätty s. 19: Hankintaoikaisu voidaan tehdä, vaikka sopimus olisi tehty - Korjattu s. 19 puitejärjestelyn sisäisen hankinnan odotusaika 10 pv - Täsmennetty s. 11 Julkiseksi tulemista koskeva taulukko samanlaiseksi kuin osissa III ja V. - Poistettu Liite 1 omaksi asiakirjaksi. Liite 2 on valmisteilla